

PŘEDMLUVA

Tomáš V r š k a

Vážené dámy a pánové,

v prvních listopadových dnech roku 2006 jsme se na konferenci „15 let Národního parku Podyjí – výzkum a ochrana“ ohlédli za dosavadními výsledky práce celého spektra přírodních i humanitních věd. Za pouhých patnáct let bylo o přírodě i dějinách pouhých šedesáti tří čtverečných kilometrů Národního parku Podyjí napsáno mnoho vědeckých i populárních článků, několik monografií a nepočítaně novinových zpráv. Promítneme-li si v souvislostech témata příspěvků obou konferenčních dnů, vidíme, že konference nabídla kromě řady badatelských sdělení ještě něco navíc – asi mimoděk a neplánovaně, ale přece jenom – odkryla genia loci Podyjí.

Proč je vlastně Podyjí tak zajímavé? A v čem spočívá ten pověstný duch místa?

Už naši neadertálští předchůdci byli před více než 30 tisíci lety přitahováni neznámým, vyvýšeným a temnějším územím na západním obzoru jejich sídelní oblasti a prý sem možná i doputovali. Pozdější kultury se zde trvale usídlily a již 5 tisíc let území ovlivňují. Kolik zajímavostí o životě lidu horákovské kultury lze vyčíst z vykopávek v mašovickém rondelu! Kolik kupců putujících po „jantarové stezce“ prošlo její šobeskou větví ještě před narozením Krista? Kolik jich prošlo v dalších 2000 letech a kolik projde stejnou cestou dnešních výletníků či cyklistů? A kolik tun materiálu bylo po stejné stezce přepraveno? Kolik lidí pracovalo na stavbě vranovského hradu a Nového Hrádku a kolik jich tam po staletí žilo, lovalo, bojovalo? Ano, stále hovoříme o pouhých šedesáti třech čtverečných kilometrech dnešního Národního parku Podyjí. Hovoříme o výsledcích archeologických i historických výzkumů, hovoříme o době, kdy v Krkonoších nebo na Šumavě, na území dnešních našich velkých národních parků, vládly pouze přírodní zákony a *Homo sapiens* byl raritou, bojující o život v podhůří. Hovoříme o konferenci, která, na rozdíl od jiných „parkových“ konferencí, nevnímala člověka jenom jako přeměnitele původní přírody v období od konce středověku do současnosti, ale jako dlouhodobou integrální součást zdejší krajiny.

Jak je tedy možné, že Národní park Podyjí je ze všech našich národních parků nejbliže dosažení cílových kritérií IUCN pro národní parky? Jak to, že má největší relativní výměru přírodě blízkých společenstev a území ponechaných samovolnému vývoji?

Může za to genia loci Podyjí, spočívající v jeho ojedinělé poloze, která se stala křížovatkou nejenom dvou odlišných světů přírody – panonského a hercynského, ale také velkou křížovatkou lidských kultur. Díky poloze a reliéfu dnešního národ-

ního parku se v jednom místě potkala hranice přírodních světů i lidských kultur. A civilizační hranice ve spojení s členitým reliéfem umožnily přežití zbytků přírodě blízkých společenstev, stejně jako vznik společenstev podmíněných činností člověka – vřesovišť, nivních luk a dalších. Díky civilizační hranici zde nikdy nedošlo k velkoplošné přeměně lesů, ani k vybudování komplexní komunikační sítě a s ní spojenou expanzí staveb a dalších lidských statků.

Konference nám odhalila také „velké“ otázky jak ducha místa zachovat v době, kdy lidská společnost disponuje schopností „převálcovat“ cokoli a kdy sám duch místa nemá pro část naší společnosti žádnou hodnotu. Jak se máme vyrovnat s absencí praturů, kteří se významně podíleli na formování zdejších lesů? Jak se vypořádat s absencí trvalých populací velkých šelem, které udržovaly stavy spárkaté zvěře v přírodní rovnováze, která umožňovala spontánní vývoj lesa. Co má větší společenskou hodnotu – samovolný vývoj lesních společenstev nebo ochrana vybraných druhů organismů i za cenu trvalé intervence do vývojových procesů? A kde jsou hranice únosnosti přírodního prostředí pro turistiku?

Hledání společenského konsenzu (samozřejmě na obou březích Dyje) promítnutého do odpovědi na „velké“ otázky a jejich praktické řešení bude bezpochyby během na dlouhou trať. Alespoň se má naše společnost na co těšit – konference „1000 let Národního parku Podyjí – výzkum a ochrana“ bude dosti zajímavá. Snad pro vás, vážené dámy a pánové, bude nyní zajímavé alespoň nové číslo Thayensií.